

Давидова Л., Зайко Л. Освітні тренди в умовах російсько-української війни та сучасних геополітичних викликів. EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society / EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE: Państwo i Społeczeństwo. Issue 4, 2002. (Poland – Ukraine). С. 65–77.

Liudmyla Viktorivna Davydova

Candidate of Sciences in Social Communications
Associate Professor of the Department of Journalism, Advertising and PR,
Educational and Scientific Institute of Philology and Journalism,
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr
+380671532500
Derevoobrobnyi Lane, 2/39, Zhytomyr, Ukraine, 10030
Luddavidova@googlemail.com

Lesia Yakivna Zaiko

Candidate of Philosophical Sciences
Assistant of the Department of Journalism, Advertising and PR,
Educational and Scientific Institute of Philology and Journalism,
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr
+380977058133
1-yi Kyivskyi Lane, 7/31, Zhytomyr, Ukraine, 10001
zhitomiryanka-73@ukr.net

**EDUCATIONAL TRENDS IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-
UKRAINIAN WAR AND CURRENT GEOPOLITICAL CHALLENGES**

Abstract. The article is devoted to the issue of educational trends in the conditions of the Russian-Ukrainian war and the modern geopolitical challenges Ukraine and Ukrainian educators face. The state of quarantine restrictions due to the incidence of Covid-19 caused an active transition of most spheres of activity, including education, communication of educational process to the mixed form with the help of digital technologies. In particular, they became assistants to educators at various levels: from secondary school to institutions of higher education. The adaptation was successful with some shortcomings, which can be solved at the individual level of communication between teachers and students of different levels. Such educational trends as digitalization of the educational process, continuous learning, strengthening of social inclusion, academic

integrity, combination of education with science, project-based learning, academic mobility of students and teaching staff, media literacy, psychological support of students in the educational process, recognition of the results of non-formal and informal of education within the educational process, visualization, gamification, interactivity of education, soft-skills: development of social and emotional intelligence, critical thinking, ability to quickly adapt to new conditions, etc. helped all participants of the educational process in Ukraine to boldly adapt to the unusual conditions of long-term quarantine and continue their work even in war conditions. Owing to the financial and material assistance of other countries, it is planned to rebuild destroyed educational institutions and infrastructure according to new standards, develop a new network of educational institutions, and develop in science and technology. The active implementation of educational trends at ZhytomyrIvan Franko State University allows the institution to develop educational directions even in conditions of geopolitical challenges and war.

Keywords: educational trends, modern geopolitical challenges, Russian-Ukrainian war, scientific lyceum, university education, journalism.

Ludmyła Wiktoriwna Dawydowa

doktor nauk humanistycznych w zakresie komunikacji społecznych
docent Katedry Dziennikarstwa, Reklamy oraz PR,

Instytutu Filologii i Dziennikarstwa

Zytomierskiego Uniwersytetu Państwowego imienia Iwana Franki

+380671532500

ul. Derewoobrobna 2 / 39, m. Żytomierz, Ukraina, 10030

luddavidova@gmail.com

Łesia Jakiwna Zajko

doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofji,

asystent Katedry Dziennikarstwa, Reklamy oraz PR,

Instytutu Filologii i Dziennikarstwa

Zytomierskiego Uniwersytetu Państwowego imienia Iwana Franki

+380977058133

ul. 1-a Kijowska 7 / 31, m. Żytomierz, Ukraina, 10001

zhitomiryanka-73@ukr.net

TRENDY OŚWIATOWE W WARUNKACH WOJNY ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ I WSPÓŁCZESNYCH WEZWAŃ GEOPOLITYCZNYCH

Streszczenie. Artykuł jest poświęcony pytaniu trendów oświatowych w warunkach wojny rosyjsko-ukraińskiej i współczesnych wezwań geopolitycznych, które pojawiły się w Ukrainie i z którymi pracują pedagodzy. Stan ograniczeń kwarantannowych przez chorobę Covid-19 spowodował aktywne przejście większości stref działania społecznego, w tym i edukacji, komunikacji procesu oświatowego na formę mieszaną za pomocą technologii cyfrowych. W szczególności, one zostały dla nauczycieli pomocnikami różnych poziomów: od szkoły średniej do edukacji wyższej. Adaptacja pomyślnie przeszła z niektórymi usterkami, które udaje się wyeliminować na indywidualistycznym poziomie komunikacji pedagogów z uczącymi na różnych poziomach edukacji. Takie trendy edukacyjne, jak cyfryzacja procesu oświatowego, nauczanie nieprzerwane, wzmacnianie inkluzji socjalnej, zachowanie akademickich praw awtorskich, połączenie edukacji z nauką, projektowe nauczanie, akademickipiśmienność medialna, psychologiczne wsparcie uczących się w procesie oświatowym, uznanie wyników nieformalnej oraz informalnej edukacji w granicach procesu oświatowego, wizualizacja, gamifikacja, interaktywność edukacji, soft-skills: rozwój intelektu socjalnego i emocjonalnego, krytycznego myślenia, umiejętności szybkiego reagowania na nowe warunki i tym podobne pomogły wszystkim uczestnikom procesu oświatowego w Ukrainie śmiało adaptować się do niezwykłych warunków długotrwałej kwarantanny i przedłużyć swoją pracę nawet w warunku wojny.

Dzięki finansowej oraz materialnej pomocy innych krajów planuje się odbudowa zburzonych zakładów edukacji i infrastruktury już zgodnie z nowymi standardami, rozwój nowej sieci zakładów edukacji, rozwój w nauce i technologiach. Aktywne wprowadzenie trendów oświatowych w Żytomierskim Uniwersytecie Państwowym imienia Iwana Franki pozwala zezwala uczelni

rozwijać oświatowe kierunki nawet w warunkach wezwań geopolitycznych i wojny.

Słowa kluczowe: trendy oświatowe, współczesne wezwania geopolityczne, rosyjsko-ukraińska wojna, liceum naukowe, edukacja uniwersytecka, dziennikarstwo.

Людмила Вікторівна Давидова

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики, реклами та PR,
Навчально-науковий інститут філології та журналістики,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
+380671532500
пров. Деревообробний, б. 2, кв. 39, м. Житомир, Україна, 10030
luddavidova@gmail.com

Леся Яківна Зайко

кандидат філософських наук,
асистент кафедри журналістики, реклами та PR,
Навчально-науковий інститут філології та журналістики,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
+380977058133
пров. 1-ий Київський, б. 7, кв. 31, м. Житомир, Україна, 10001
zhitomiryanka-73@ukr.net

ОСВІТНІ ТРЕНДИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. Стаття присвячена питанню освітніх трендів в умовах російсько-української війни та сучасних геополітичних викликів, які постали перед Україною та українськими освітянами. Стан карантинних обмежень через захворюваність на Covid-19 спричинив активний перехід більшості сфер діяльності, в тому числі й освіти, комунікації освітнього процесу на змішану форму за допомогою цифрових технологій. Зокрема, вони стали помічниками освітян різних рівнів: від середньої школи до закладів вищої освіти. Адаптація пройшла успішно з деякими недоліками,

які вдається вирішувати на індивідуальному рівні комунікації педагогів зі здобувачами освіти різних рівнів. Такі освітні тренди, як цифровізація освітнього процесу, безперервне навчання, посилення соціальної інклюзії, академічна доброчесність, поєднання освіти з наукою, проєктне навчання, академічна мобільність здобувачів освіти та викладацького складу, медіаграмотність, психологічна підтримка здобувачів освіти в освітньому процесі, визнання результатів неформальної та інформальної освіти в межах освітнього процесу, візуалізація, гейміфікація, інтерактивність освіти, soft-skills: розвиток соціального та емоційного інтелекту, критичного мислення, вміння швидко підлаштовуватися під нові умови тощо допомогли усім учасникам освітнього процесу в Україні сміливо адаптуватися до незвичних умов довготривалого карантину та продовжити свою роботу навіть в умовах війни. Завдяки фінансовій, матеріальній допомозі інших країн планується відбудова зруйнованих закладів освіти та інфраструктури вже за новими стандартами, розвиток нової мережі закладів освіти, розвиток у науці та технологіях. Активне впровадження освітніх трендів у Житомирському державному університеті імені Івана Франка дозволяє закладу розвивати освітні напрями навіть в умовах геополітичних викликів та війни.

Ключові слова: освітні тренди, сучасні геополітичні виклики, російсько-українська війна, науковий ліцей, університетська освіта, журналістика.

Постановка проблеми. Перед Україною та її громадянами постали найсерйозніші сучасні геополітичні виклики: пандемія Covid-19, збройна агресія РФ, як наслідок глобальні міграційні процеси, економічна, енергетична кризи тощо. Ці виклики безпосередньо пов'язані з життям та здоров'ям населення. Як наслідок, перед освітньою галуззю України постали найсерйозніші виклики також. Отже дослідження сучасних освітніх трендів в умовах глобалізаційних викликів та російсько-

української війни дозволить сформувати надійну базу інструментарію для розвитку та удосконалення освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над питаннями розвитку освіти та освітніх трендів працювали такі автори, як В. Бережна, В. Биркович, І. Даньків, Р. Мойсюк, О. Юрик, Х. Ярема [8]. Зокрема, автори зупинилися на освітніх трендах професійного розвитку педагогічних працівників в умовах неформальної освіти. А. Мірошнікова наголошує, що на українські школи очікує велика трансформація [5]. Учасники всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні» (м. Одеса, 3 травня – 13 червня 2022 року) концентрують свою увагу на освітніх трендах в умовах воєнного стану в Україні [7]. А. Шлейхер розглядає питання створення освітньої системи XXI ст. [14]. У медіа «Освіторія» деталізують освітні тренди 2022 року [12].

Мета статті – проаналізувати появу нових освітніх трендів в умовах війни та сучасних геополітичних викликів для вибудови стратегічного бачення вдосконалення освітнього процесу в університеті, їх використання на практиці.

Виклад основного матеріалу. Сучасні виклики, які постали перед Україною та українською системою освіти – ворожа збройна агресія – російсько-українська війна, руйнація закладів освіти, організація освітнього процесу в умовах воєнного стану, продовження незавершених реформ, внутрішнє переміщення населення, масова еміграція тощо. З огляду на ці чинники складно прогнозувати стратегічний розвиток вищої освіти.

При розгляді перспектив утримання позицій закладів вищої освіти на ринку надання освітніх послуг необхідно обов'язково враховувати основні тенденції, що визначають розвиток світової економіки у 2023 році, опубліковані Недержавним аналітичним центром «Українські студії стратегічних досліджень». А саме: зважаючи на російську військову

агресію щодо України головним чинником впливу залишатимуться війна і геополітика. Отже, російська агресія продовжить вносити хаос у глобальні процеси, на стабілізацію яких знадобиться час; на ресурсних ринках, зокрема, на ринку енергоносіїв, відбуватиметься перебудова ланцюгів, що були незмінними протягом останніх десятиліть; на всій планеті держави збільшуватимуть витрати на оборону. Зокрема, зростуть інвестиції у види озброєнь, що показали свою ефективність у руках українських військових; завдяки успіхам на фронті Україна отримає можливість інвестувати у відновлення економіки. На думку авторів, саме це створить потенціал для утвердження України як воєнно-економічного регіонального лідера [2]. Проте і можливостей перед країною відкривається чимало, вважають автори програми. Зокрема: відбудова інфраструктури вже за новими стандартами; нова мережа закладів освіти; стрибок у науці та технологіях лідера [2].

Розроблена у 2020 році Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки на виконання Указу Президента України Володимира Зеленського (Указ № 210/2020 «Про вдосконалення вищої освіти в Україні») [10] та відповідних доручень Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала (№ 23502/2/1-20 від 12.06.2020 та № 23502/3/1-20 від 13.06.2020) [13] була «викликана завершенням у 2021 р. дії Національної стратегії розвитку освіти в Україні (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013), посиленням глобальних викликів, які виникли перед світовою економікою на сьогодні, посиленням впливу глобального ринку праці й освітніх послуг, ризиків і загроз, які повстали перед економікою країни в останні роки, а найбільше – розвитком технологій нового покоління, загостренням демографічних і соціальних проблем тощо» [4, с. 3]. Ця програма виконувалася усіма учасниками освітньої галузі України у екстремальних умовах війни та інших викликів, що не погіршило якості освітнього процесу.

Наразі місією вищої освіти є якісна підготовка кадрів для забезпечення економіки України та її інноваційного розвитку, які готові до геополітичних викликів майбутнього. В свою чергу економічний розвиток країни має слугувати соціальному розвитку, підвищенню державних соціальних стандартів та рівня життя населення країни.

Важливими та визначальними для економічного розвитку країни є інвестиції в освітню галузь для підготовки висококваліфікованих фахівців, людський капітал – подолання наслідків війни та демографічної кризи, інноваційний розвиток економіки, новітні технології, розвиток фінансової системи.

На думку М. Мельник та І. Лещух, «з одного боку, глобалізація є інструментом подолання бідності та голоду у світі, з іншого, – зумовлює низку викликів і загроз життю та здоров'ю населення» [3, с. 39]. Зокрема пандемія Covid-19 сприяла віртуалізації комунікативних процесів у суспільстві, в т. ч. освітнього процесу. Відбулася цифровізація комунікативних процесів між державою та населенням, вибух інтернет-комерції, розвиток додатків для електронних платежів та ін. В зв'язку з такими актуальними процесами загострюється питання інтелектуалізації праці, тобто інвестування в інноваційний розвиток, наукові дослідження. «У цих умовах актуалізується потреба в стимулюючій національній і регіональній політиці щодо висококваліфікованих спеціалістів і науковців шляхом збільшення видатків на інноваційний розвиток, дослідження та розробки» [3, с. 40].

Наприкінці 2022 року під час засідання Уряду міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет презентував програму великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». За достатнього фінансування та ефективного втілення вона має перетворити Україну на передовий освітньо-науковий хаб Євросоюзу. Концепцію розробила робоча група, до якої ввійшли представники Офісу Президента, Комітету ВР з питань освіти, науки та інновацій, народні депутати, освітяни, науковці. Експерти

вірять, що українська система освіти здатна стати по-справжньому сучасною, гармонізуватися з європейською та відповідати викликам часу. Як зазначає А. Мірошнікова, потенційний приріст світового ВВП від інвестицій тільки однієї з навичок, що формує Освіта 4.0, оцінюється в 2,5 трлн. доларів [5]. Отже, Міністерство науки та освіти України своєчасно звертають увагу на необхідність оновлення стратегій розвитку освітньої галузі згідно вимог часу та глобалізаційних викликів, які постають перед країною.

Перспективним напрямом є посилення соціальної інклюзії з метою консолідації суспільства. Також цей інструмент залишається актуальним для розширення освітніх можливостей здобувачів освіти.

В умовах 9-річної війни психологічне навантаження на населення зумовлює негативні явища. Гібридна російсько-українська війна має одну з складових таких воєн – інформаційну війну. Різними каналами масової комунікації розповсюджуються ворожі наративи за допомогою інформаційних вкидів про те, що Україна не зможе отримати перемогу над ворогом, відбувається розхитування громадського протистояння – поляризація громадської думки, підсилення розчатування та недовіри до української влади через складну соціально-економічну ситуацію. Тому актуалізується питання протистояння пропагандистським наративам у ворожих інформаційно-психологічних операціях за допомогою розвитку медіаграмотності та формування soft-skills – критичного мислення не лише у здобувачів освіти різних рівнів, а у різновікового населення через інструмент постійної освіти.

Одним з освітніх трендів у закладах вищої освіти є поєднання освіти з наукою. В межах навчально-наукової діяльності кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка функціонують наукові гуртки та проблемні групи («Медіаграмотність», «Інфомедійна грамотність» та інші). Цей процес впритул поєднаний з таким освітнім трендом, як проєктне навчання. При

визнанні результатів навчання можуть бути перезараховані результати проєктного навчання, також результати наукових робіт, які проводяться в межах функціонування вищезазначених наукових гуртків та проблемних груп.

Обізнаність викладача з сучасними цифровими та імерсивними технологіями, їх застосування в освітньому процесі значно підвищує авторитетність закладу освіти суголосно світовим новітнім технологіям. У здобувачів освіти розвивається просторове мислення, відбувається додаткове поглиблення освітнього процесу.

Як зазначає О. Наливайко, «відсутність чітких методичних вказівок та рекомендацій значно загальмувала надання якісних освітніх послуг та підвищила негативні явища, які супроводжують процес зміни сталих моделей поведінки та взаємодії. До них можна віднести: тривожність та занепокоєння за майбутні результати, власний майбутній професійний рівень, збільшення проявів академічної недоброчесності та відсутність особистого контакту між учасниками освітнього процесу» [6, с. 167].

На прикладі освітньої діяльності кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка розглянемо подолання негативних зовнішніх обставин, впровадження освітніх трендів в умовах російсько-української війни та геополітичних викликів. Психологічна підтримка здобувачів освіти в освітньому процесі є одним з освітніх трендів. В умовах пандемії COVID-19 та війни навчання відбувається в незвичних або ж навіть критичних умовах для усіх учасників освітнього процесу. Як наслідок в учасників освітнього процесу можуть виникати стрес, тривога, апатія, безсоння, панічні атаки та ін. Студенти не завжди можуть усвідомити і зрозуміти, що саме відбувається з ними. У таких випадках освітянам необхідно звернути увагу на унормування морально-психологічного стану здобувачів вищої освіти. Набуттю навичок у наданні первинної психологічної допомоги викладачів кафедри журналістики, реклами та PR сприяло закінчення сертифікованого

курсу «Перша психологічна допомога під час та після війни» (Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» та ТОВ «Ейчар Ю», липень 2022) та робота і навчання у групі підтримки «ПОРУЧ» з відповідною сертифікацією (Unicef, липень 2022). Завдяки набутим знанням та навичкам педагога мали змогу стабілізувати свій психологічний стан та знайти ресурс для продовження активного робочого процесу. Також вміння стали у нагоді та є корисними й у подальшій педагогічній діяльності. Отже, в нинішніх умовах російсько-української війни та сучасних геополітичних викликів необхідно кардинально змінити наголос з академічних успіхів здобувачів на підтримку і нормалізацію морально-психологічного стану усіх учасників освітнього процесу.

Одним з актуальних трендів вищої освіти є визнання результатів неформальної та інформальної освіти в межах освітнього процесу з врахуванням положень Наказу МОН України № 130 від 08.02.2022 «Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» [9]. Саме в Житомирському державному університеті імені Івана Франка це відбувається через механізм зарахуванням таких результатів як однієї з форм поточного контролю для студентів або ж результати такого навчання можуть бути зараховані як підвищення кваліфікації педагогічним та науково-педагогічним працівникам.

Неформальне, інформальне навчання, постійне підвищення кваліфікації викладачами кафедри журналістики, реклами та PR з метою підвищення якості освітнього процесу як освітні тренди розглянуті у науковій статті «Євроінтеграція: способи вдосконалення професійних компетентностей журналістів» [1].

Згідно Закону України «Про освіту» особа має право здобувати освіту в різних формах або поєднуючи їх. Основними формами здобуття освіти є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна,

мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна [11]. Певна кількість здобувачів освіти з початком повномасштабного вторгнення ворожої армії на територію України набули статусу внутрішньо-переміщених осіб або ж навіть виїхали за кордон. Тому їм було запропоновано освітні форми на вибір згідно пропозицій навчальних закладів та існуючого законодавства. Саме така готовність системи освіти України до геополітичних викликів сьогодення і надає їй гнучкості та стійкості, а також можливість не втратити контингент навчальним закладам.

Одним з ключових освітніх трендів є ліцензування нових напрямів підготовки здобувачів освіти різних рівнів. Завдяки високій професійності, наполегливості адміністрації та педагогічного колективу Житомирського державного університету імені Івана Франка було ліцензовано, організовано та запущено навчальний процес Наукового ліцею у 2021–2022 навчальному році. Зокрема відкрито такі напрями підготовки: хіміко-біологічний, фізико-математичний, філологічний (іноземна філологія, слов'янська філологія), історико-правовий.

Також можна зазначити про ліцензування нових напрямів підготовки бакалаврського, магістерського рівнів та аспірантури для підготовки докторів філософії навіть під час карантину в зв'язку з Covid-19 та російсько-української війни.

В межах подальших наукових досліджень є аналіз результатів впровадження нових освітніх трендів в університетський освітній процес.

Отже можемо констатувати, що тенденції розвитку університетської освіти безпосередньо залежать від геополітичних викликів, які постають перед державою та суспільством. Відбувається її унормування у відповідності до нових суспільних вимог та норм, закономірностей та тенденцій розвитку. Зміни парадигми комунікаційних зв'язків інформаційного суспільства спонукають людей будь-якого покоління до

навчання протягом усього життя. Ця обставина створює потенційні можливості для розвитку освітніх послуг саме цього сегменту. Розвиток штучного інтелекту, формування цифрового навчального середовища наступного покоління, необхідність аналітики даних, питання кібербезпеки, розвиток біотехнологій та ін. – перспективні напрями освітніх програм.

Список літератури:

1. Близнюк А. С., Давидова Л. В., Зайко Л. Я. Євроінтеграція: способи вдосконалення професійних компетентностей журналістів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Спецвипуск. 2022. С. 14–19. DOI номер: 10.32782/2710-4656/2022.5.2/46 (дата звернення: 01.02.2023).
2. Глобальні безпекові, політичні, економічні тенденції у світі та їхній вплив на Україну в 2023 році / Сиротюк Ю., Олійник Ю., Холявка А., Чупак О. *Недержавний аналітичний центр «Українські студії стратегічних досліджень»*. 2023. 23 січн. URL: <https://ussd.org.ua/2023/01/23/globalni-bezpekovi-politychni-ekonomichni-tendencziyi-u-sviti-ta-yihnij-vplyv-na-ukrayinu-v-2023-roczii%ef%bf%bc/> (дата звернення: 28.01.2023).
3. Мельник М. І., Лещух І. В. Сучасні глобальні виклики та тренди: діагностика впливу на ендегенний розвиток регіону. *Регіональна економіка*, 2021. № 3. С. 36–45. URL: https://re.gov.ua/re202103/re202103_036_MelnykMI,LeshchukhIV.pdf (дата звернення: 22.01.2023).
4. Міністерство освіти та науки України. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2021. 71 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku->

vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf (дата звернення: 24.01.2023).

5. Мірошнікова А. На українські школи очікує велика трансформація. *Освіторія*. URL: https://osvitoria.media/experience/na-ukrayinski-shkoly-ochikuyevelyka-transformatsiya/?fbclid=IwAR24nhWMactYNE_aT8HOBRy8rSj_zsj1Hgu4YyCpuEJbsg4xuJKyoH-_2TM (дата звернення: 01.02.2023).
6. Наливайко О. Модель проектної діяльності здобувачів освіти в цифровому просторі на прикладі дисциплін педагогічного циклу. *Open educational e-environment of modern University*. 2021. № 10. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/361/372> (дата звернення: 01.02.2023).
7. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, (м. Одеса, 3 травня–13 червня 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 504 с.
8. Освітні тренди професійного розвитку педагогічних працівників в умовах неформальної освіти: збірник навчально-методичних матеріалів для педагогічних працівників. Кн. 1 / під редак. І. З.Даньків. Ужгород : ЦПРПП, 2021. 207 с.
9. Про затвердження порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» від 08 лютого 2022 року (zareestrovaniy v Ministerstvi yustitsii Ukraini 16 bereznya 2022 roku za № 328/377664) : Наказ Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-poryadku-viznannya-u-vishij-ta-fahovij-peredvishij-osviti-rezultativ-navchannya-zdobutih-shlyahom-noformalnoyi-taabo-informalnoyi-osviti> (дата звернення: 01.02.2023).

10. Про вдосконалення вищої освіти в Україні : Указ Президента України №210/2020. *Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво.* URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045> (дата звернення: 27.01.2023).
11. Про освіту : Закон України від 01.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.02.2023).
12. Тренди освіти 2022, про які всі говорять. *Освіторія.* URL: <https://osvitoria.media/experience/trendy-osvity-2022-pro-yaki-vsi-govoryat/> (дата звернення: 28.01.2023).
13. У МОН стартувала розробка проекту Стратегії розвитку вищої освіти на 2021–2031 рр. – долучитись можуть усі охочі. *Урядовий портал.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-mon-startovala-rozrobka-proektu-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-na-2021-2031-rr-doluchitis-mozhut-usi-ohochi> (дата звернення: 27.01.2023).
14. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / Перек. з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. 296 с.

References:

1. Blyzniuk A. S., Davydova L. V., Zaiko L. Ya. Yevrointehratsiia: sposoby vdoskonalennia profesiinykh kompetentnostei zhurnalistiv. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka. Spetsvypusk. 2022. S. 14–19. DOI nomer: 10.32782/2710-4656/2022.5.2/46 (data zvernennia: 01.02.2023).
2. Hlobalni bezpekovi, politychni, ekonomichni tendentsii u sviti ta yikhonii vplyv na Ukrainu v 2023 rotsi / Syrotiuk Yu., Oliinyk Yu.,

- Kholiavka A., Chupak O. Nederzhavnyi analitychnyi tsentr «Ukrainski studii stratehichnykh doslidzhen». 2023. 23 sichn. URL: <https://ussd.org.ua/2023/01/23/globalni-bezpekovi-politychni-ekonomichni-tendencziyi-u-sviti-ta-yihnij-vplyv-na-ukrayinu-v-2023-roczii%ef%bf%bc/> (data zvernennia: 28.01.2023).
3. Melnyk M. I., Leshchukh I. V. Suchasni hlobalni vyklyky ta trendy: diahnostyka vplyvu na endohennyi rozvytok rehionu. Rehionalna ekonomika, 2021. № 3. S. 36–45. URL: https://re.gov.ua/re202103/re202103_036_MelnykMI,Leshchukh IV.pdf (data zvernennia: 22.01.2023).
4. Ministerstvo osvity ta nauky Ukrainy. Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021–2031 roky. Kyiv, 2021. 71 s. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (data zvernennia: 24.01.2023).
5. Miroshnikova A. Na ukrainski shkoly ochikuie velyka transformatsiia. Osvitoria. URL: https://osvitoria.media/experience/na-ukrayinski-shkoly-ochikuye-velyka-transformatsiya/?fbclid=IwAR24nhWMactYNE_aT8HOBRY8rSj_zsj1Hgu4YyCpuEJbgs4xuJKyoH-_2TM (data zvernennia: 01.02.2023).
6. Nalyvaiko O. Model proektnoi diialnosti zdobuvachiv osvity v tsyfrovomu prostori na prykladi dystsyplin pedahohichnoho tsyклу. Open educational e-environment of modern University. 2021. № 10. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/361/372> (data zvernennia: 01.02.2023).
7. Osvitnii protses v umovakh voiennoho stanu v Ukraini : materialy vseukrainskoho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennia kvalifikatsii, (m. Odesa, 3 travnia–13 chervnia 2022 r.). Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022. 504 s.

8. Osvitni trendy profesiinoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh neformalnoi osvity: zbirnyk navchalno-metodychnykh materialiv dlia pedahohichnykh pratsivnykiv. Kn. 1 / pid redak. I. Z.Dankiv. Uzhhorod : TsPRPP, 2021. 207 s.
9. Pro zatverdzhennia poriadku vyznannia u vyshchii ta fakhovii peredvyshchii osviti rezultativ navchannia, zdobutykh shliakhom neformalnoi ta/abo informalnoi osvity» vid 08 liutoho 2022 roku (zareiestrovanyi v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 16 bereznia 2022 roku za № 328/377664) : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-poryadku-viznannya-u-vishij-ta-fahovij-peredvishij-osviti-rezultativ-navchannya-zdobutih-shlyahom-noformalnoyi-taabo-informalnoyi-osviti> (data zvernennia: 01.02.2023).
10. Pro vdoskonalennia vyshchoi osvity v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy № 210/2020. Prezydent Ukrainy Volodymyr Zelenskyi. Ofitsiine internet-predstavnytstvo. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045> (data zvernennia: 27.01.2023).
11. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 01.09.2017 r. № 2145-VIII. Data onovlennia: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 01.02.2023).
12. Trendy osvity 2022, pro yaki vsi hovoriat. Osvitoria. URL: <https://osvitoria.media/experience/trendy-osvity-2022-pro-yaki-vsi-govoryat/> (data zvernennia: 28.01.2023).
13. U MON startovala rozrobka proektu Stratehii rozvytku vyshchoi osvity na 2021–2031 rr. – doluchytys mozhut usi okhochi. Uriadovyi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-mon-startovala-rozrobka-proektu-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-na-2021-2031-rr-doluchitis-mozhut-usi-ohochi> (data zvernennia: 27.01.2023).

14. Shleikher A. Naikrashchyi klas u sviti: yak stvoryty osvitniu systemu 21-ho stolittia / Perek. z anhl. Hanna Leliv. Lviv : Litopys, 2018. 296 s.